

KOHTUJURISTI ETTEPANEK

M. POIARES MADURO

esitatud 26. juunil 2008¹

1. Käesolevas eelotsusetaotluses, mille on esitanud Corte Suprema di Cassazione (kõrgem kassatsioonikohus, Itaalia), küsitakse Euroopa Kohtult, kuidas tõlgendada õigesti Euroopa ühenduste privileegide ja immunitetide protokollil ning Euroopa Parlamendi kodukorra sätteid seoses Euroopa Parlamendi liikmete kohtuliku immuniteediga.

seada, kas siseriiklik kohus ise on pädev otsustama, kas Euroopa Parlamendi liikme tegevuse suhtes kehtib immunitet, kui Euroopa Parlament ei ole teatanud oma kavatsusest kaitsta asjaomase parlamendi liikme immuniteti.

2. Kaks kohtuasja, millest käesolev eelotsusetaotlus lähtub, käsitlevad Euroopa Parlamendi Itaalia liikme vastu esitatud laimuhagisid. Siseriiklikud kohtud otsustasid, et ta on vastutav, ja määrasid hagejatele kahjuhüvitise. Euroopa Kohtult küsitakse esiteks seda, kas Euroopa Parlamendi liikme vastu algatatud tsiviilasja menetlev siseriiklik kohus peab taotlema Euroopa Parlamendilt selle liikme immuniteedi võtmist, kui kõnealune parlamendiliige ise ei ole palunud Euroopa Parlamendilt oma immuniteedi kaitset, ja teiseks

I. Faktilised asjaolud

3. Põhikohtuasja kostja Alfonso Luigi Marra oli aastatel 1994-1999 Euroopa Parlamendi liige. Sel ajal laskis ta ringlusse mitu pamfletti, milles kritiseeriti Itaalia justiitssüsteemi ja teatavaid kohtunikke nimeliselt. Pamfletis nimeliselt mainitud Antonio Clemente ja Eduardo De Gregorio esitasid A. L. Marra vastu laimuhagid. Kui esimese astme kohus oli otsustanud nende kasuks ja mõistnud neile välja kahjuhüvitise, pöördus A. L. Marra apellatsioonkaebusega Corte d'appello di Napoli (Napoli apellatsioonikohus) poole. Corte d'appello di Napoli jättis oma 23. jaanuari ja 6. märtsi 2002. aasta otsustega (Clemente asjas) ja 22. veebruari 2002. aasta otsusega (De Gregorio asjas) jõusse esimese astme kohtu otsused, asudes seisukohale, et Euroopa

1 – Algkeel: inglise.

ühenduste privileegide ja immunitetide protokoll ei hõlma kõnesolevaid avaldusi. A. L. Marra esitas kassatsioonkaebuse Corte Suprema di Cassazionele, väites muu hulgas, et Corte d'appello di Napoli on väärtalt kohaldanud Euroopa Parlamendi kodukorra artiklit 6, milles on sätestatud Euroopa Parlamendi liikmelt immuniteedi võtmise taotluse menetlemise kord.

4. Vahepeal oli A. L. Marra 16. veebruaril 2001 kirjutanud Euroopa Parlamendi presidendile, paludes Euroopa Parlamendil sekkuda kodukorra artikli 6 kohaselt tema immuniteedi kaitseks. Tema taotlus suunati presidendi 11. aprilli 2001. aasta kirjaga edasi õigus- ja siseturukomisjonile. See komisjon tegi 23. jaanuari 2002. aasta koosolekul otsuse sekkuda A. L. Marra kasuks ning 30. mail 2002 esitati sellekohane soovitus raportis Itaalia liikmete immuniteedi ja Itaalia ametivõimude tegevuse kohta.² Euroopa Parlament võttis selles küsimuses 11. juunil 2002 vastu resolutsiooni, mis käsitles parlamendiliikmete immuniteedi Itaalias ja Itaalia ametivõimude sellekohast praktikat³ ning mille resolutiivosa oli järgmine:

„1. [Euroopa Parlament] otsustab, et [...] ja Alfonso Marra kohtuasjades tõusetub *prima facie* täieliku immuniteedi küsimus ning pädevatele kohtutele tuleks esitada palve edastada parlamendile dokumendid, mida on vaja selleks, et määrata kindlaks, kas kõnealused kohtuasjad eeldavad protokoll

artikli 9 kohaselt täielikku immuniteedi seoses asjaomaste liikmete poolt oma kohustuste täitmisel avaldatud arvamuste või antud hääletega, ning pädevaid kohtuid tuleks kutsuda menetlust peatama, kuni parlament on selle lõplikult kindlaks määranud.

2. Teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev otsus ja parlamendi komisjoni aruanne Itaalia alalisele esindajale märkega juhtida sellele Itaalia asjaomaste ametivõimude tähelepanu.”

II. Eelotsuse küsimused

5. Corte Suprema di Cassazione esitas 20. veebruari 2007. aasta määrusega Euroopa Kohtule kaks küsimust Euroopa Parlamendi liikmete immuniteedi käsitlevate sätete kohta.

„1. Kui Euroopa Parlamendi liige ei kasuta talle Euroopa Parlamendi kodukorra artikli [6 lõikega 3] antud õigust esitada otse presidendile immuniteedi ja privi-

2 – (2001/2099(REG)), A5-0213/2002, raportöör: Sir Neil MacCormick.

3 – (2001/2099(REG)), P5_TA (2002)0291.

leegide kaitsmise taotlus, siis kas tsiviil- asja menetlev kohus peab menetluse jätkamiseks ja otsuse langetamiseks igal juhul esitama presidendile taotluse parlamendiliikmelt immuniteedi võtmiseks?

või

2. Kui Euroopa Parlament ei ole teatanud kavatsusest kaitsta parlamendiliikme immuniteedi ja privileege, siis kas tsiviil- asja menetlev kohus võib langetada otsuse selle privileegi olemasolu või puudumise kohta, arvestades menettava asja konkreetseid asjaolusid?”

6. Küsimuste sõnastusest nähtuvalt näib siseriiklik kohus eeldavat, et A. L. Marra ei ole taotlenud Euroopa Parlamendi presidendilt oma immuniteedi kaitsmist ja Euroopa Parlament ei ole teatanud oma kavatsusest seda teha. Siiski ei ole kahtlust, et A. L. Marra on sellise taotluse esitanud ning parlament on teatanud, et A. L. Marra avaldused võivad olla kaitstud immuniteediga ja et ta on palunud teatada pädevale siseriiklikule kohtule oma

palvest esitada asjakohased dokumendid ning teinud oma presidendile ülesandeks edastada parlamendi otsus Itaalia alalisele esindajale.⁴ Kohtuistungil kinnitas Euroopa Parlamendi esindaja, et kõnealune resolutsioon esitati mitte otse siseriiklikule kohtule, vaid Itaalia alalisele esindajale. Eelotsusetaotluses mainitakse õigus- ja siseturukomisjoni 30. mai 2002. aasta raportit, kuid mitte Euroopa Parlamendi 11. juuni 2002. aasta resolutsiooni, millega võeti vastu raportis antud soovitusel. Kui kohtuistungil selgitust paluti, viitas Itaalia valitsuse esindaja nendele eelotsusetaotluse punktidele, kus on mainitud 30. mai 2002. aasta raportit, ning märkis, et siseriiklik kohus sõnastas oma küsimused nii sellepärast, et ta käsitles seda raportit kui Euroopa Parlamendi ajutist, mitte lõplikku seisukohta. Ometi võttis Euroopa Parlament 11. juuni 2002. aasta resolutsioonis vastu lõpliku seisukoha, mis – nagu Euroopa Parlamendi esindaja meile kinnitas – edastati Itaalia alalisele esindajale.

7. Et nii A. L. Marra kui ka Euroopa Parlament on samme astunud, olen igal

⁴ – Võimalik seletus võib olla see, et ajal, kui esimese astme kohus menetles A. L. Marra vastu algatatud kohtuasju, ei olnud Euroopa Parlament veel oma resolutsiooni välja andnud, mistõttu Corte Suprema di Cassazione keskendus madalama astme kohtute otsuste kontrollimisel tegelikult küsimusele, kas nende otsused olid õiged, arvestades, et A. L. Marra ega Euroopa Parlament polnud samme astunud. Igal juhul olen seisukohal, et minu vastused järgnevatel lehekülgedel pakuvad piisavalt suuniseid protokollis asjakohaste sätete tõlgendamiseks, et siseriiklik kohus saaks kohtuasjas otsuse teha, isegi kui asjaolud oleksid sellised, nagu on kirjeldatud eelotsusetaotluses.

juhul seisukohal, et kõnealused kaks küsimust võib ümber sõnastada järgmiselt:

ega neid kohtumenetlusele allutada nende poolt oma kohustuste täitmisel avaldatud arvamuste või antud häälte tõttu.”

„Kui Euroopa Parlamendi liikme vastu esitatakse tsiviilhagi, siis kas asja menetlev kohus peab taotlema Euroopa Parlamendi arvamust selle kohta, kas hagetud tegevus on hõlmatud parlamendiliikme immuniteediga või saab see kohus ise otsustada selle privileegi olemasolu või puudumise üle?”

9. Artiklis 10 on sätestatud:

„Euroopa Parlamendi istungjärkude ajal on Euroopa Parlamendi liikmetel:

III. Parlamentaarne immunitet Euroopa õiguses

Põhimõtted

8. Asjakohased sätted sisalduvad Euroopa ühenduste privileegide ja immunitetide protokollis artiklites 9 ja 10. Artiklis 9 on sätestatud:

a) oma riigi territooriumil samasugune immunitet nagu selle riigi parlamendi liikmetel;

b) teise liikmesriigi territooriumil immunitet tökendite ja kohtumenetluse suhtes.

„Euroopa Parlamendi liikmeid ei või üle kuulata, nende suhtes tökendit kohaldada

Parlamendiliikmete immunitet kehtib ka siis, kui nad sõidavad Euroopa Parlamendi istungipaika ja sealt tagasi.

Immuniteedile ei saa tugineda, kui parlamendiliige tabatakse õiguserikkumiselt, ning see ei takista Euroopa Parlamendil kasutamast õigust tühistada oma liikme immunitaet.”

10. Esiteks märgin, et need kaks artiklit ei ole teineteist välistavad; need toimivad kumulatiivselt ja neid tuleks tõlgendada koos. Sellepärast võib üks ja sama tegevus kuuluda mõlema artikli ja nendega võimaldatava kaitse kohaldamisalasse.

11. Teiseks on nende sätete tõlgendamisel oluline meeles pidada nende eesmärgi ja eset. Nagu parlament ja komisjon õigesti märgivad, on parlamentaarne immunitaet institutsiooniline kokkulepe, mille eesmärk on tagada Euroopa Parlamendi ja selle liikmete sõltumatus ning hõlbustada Euroopa Parlamendi toimimist kollektiivse organina, millel on vaba ja demokraatliku ühiskonna kontekstis väga tähtis funktsioon. Samal ajal tuleb aga nõustuda, et see kokkulepe on kasulik ka konkreetsetele üksikisikutele: Euroopa Parlamendi liikmetele. Oma olemuselt annab parlamentaarne immunitaet teatavatele üksikisikutele seoses nende institutsioonilise ülesandega, mis on oluline parlamendi demokraatlikus funktsioonis, sellise privileegi, mida ei anta teistele kodanikele, kes sellist ülesannet ei täida. See rajaneb ideel, mille kohaselt me oleme poliitilise ühiskonna liikmetena kokku leppinud, et esindusdemokraatia kontekstis on iga ühiskonnaliikme huvides sellise privileegi olemasolu meid esindama valitud isikutel, et nad saaksid seda teha nõuetekohaselt ja tõhusalt. Nii ei tohiks olla kahtlust

selles, et parlamentaarne immunitaedi eesmärk on kaitsta nii parlamenti institutsioonina kui ka selle liikmeid üksikisikutena.

12. Parlamentaarne immunitaedi kahtetus on märgatav ka protokollis artiklites 9 ja 10. Artiklis 10 on sätestatud asjaolud, mille korral on parlamendi liikmel immunitaet parlamendi istungjärgu ajal tema enda liikmesriigi territooriumil, teise liikmesriigi territooriumil ja Euroopa Parlamendi istungipaika ja sealt tagasi sõites, ning seejärel ette nähtud, et Euroopa Parlament võib oma liikme immunitaedi tühistada ning immunitaedile ei saa üldse tugineda, kui parlamendiliige tabatakse õiguserikkumiselt. Siin on ühenduse seadusandja silmas pidanud Euroopa Parlamendi liikmete kaitset meetmete eest, mis võivad häirida nende võimet osaleda parlamendi istungjärgudel ja täita parlamendiliikme kohustusi. Näiteks kui parlamendiliiget süüdistatakse pettuses või mõrvas, peaks parlament põhimõtteliselt võtma temalt immunitaedi hoolimata sellest, et tema süüdimõistmine muudaks võimatuks tema parlamendiliikmekohustuste täitmise, sest need teod ei ole üldse seotud Euroopa Parlamendi liikme ametikohaga, paitsi muidugi juhul, kui parlamendil on põhjust uskuda, et süüdistus on alusetu ja suunatud parlamendiliikme takistamisele tema poliitiliste ülesannete ja parlamendiliikmekohustuste täitmisel. Seevastu artikkel 9, mida kohaldatakse Euroopa Parlamendi liikme kohustuste täitmisel avaldatud arvamuste või antud hääle suhtes, on ette nähtud kaitsma eeskätt poliitilise diskursuse tervikkust ning seega Euroopa Parlamendi ja tema toimimise kui selliste tervikkust. Sammude astumine parlamendiliikme vastu seoses arvamusega, mida ta on avaldanud – või häälega, mille ta on andnud – kui Euroopa Parlamendi liige, oleks rünnak parlamendi enda kui institut-

siooni vastu, sest see õõnestaks parlamendi kui ennekõike avatud ja demokraatliku arutelufoorumi positsiooni. Muidugi on artikliga 9, samuti artikliga 10 ette nähtud immunitet parlamendiliikmetele kasulik ka selles mõttes, et neid ei saa kohtusse kaebamisega tülitada; kuid see kokkulepe on tingitud sellest, et arvamuste või hääletamise üle peetava kohtumenetluse lubamine annaks löögi mõttevahetusliku esindusdemokraatia pihta.

kuivõrd see on tühistamatu ning parlamendiliikmed võivad sellele tugineda ka sellistes menetlustes, mis on algatatud pärast nende saadikuaja lõppu, samal ajal kui artikkel 10 pakub lisakaitset (olles kohaldamisalalt laiem kui artikkel 9), mille parlament võib siiski tühistada, ja hõlmab ainult neid menetlusi, mis on algatatud Euroopa Parlamendi liikme mandaadi kehtivusajal.

A. L. Marra juhtum

13. Sellest rõhuasetuse erinevusest annab tunnistust see, et Euroopa Parlamendil on võimalik immunitet tühistada protokollis artikli 10, kuid mitte artikli 9 alusel. Artikkel 10 on oma kohaldamisalalt laiem kui artikkel 9, hõlmates mitte ainult arvamusi ja hääli, vaid ka muud tegevust; selle artikliga võimaldatav kaitse on siiski kvalifitseeritud, sest parlament võib immunitedi tühistada. Artikli 9 on kohaldamisalalt küll kitsam – see kaitseb ainult parlamendiliikme kohustuste täitmisel avaldatud arvamusi ja antud hääli –, kuid pakub see-eest täielikku kaitset: kui tuvastatakse arvamuse või antud hääle seotus parlamendiliikme kohustustega, ei saa kõnealust privileegi mingilgi viisil tühistada. Selles mõttes võib väita, et artikkel 9 kujutab endast parlamentaarse privileegi tuuma,

14. A. L. Marra on Itaalia kodanik, kes soovib Itaalias immuniteti seoses sündmustega, mis leidsid aset siis, kui ta oli Euroopa Parlamendi liige. Ta laskis kõnealused pamfletid ringluse aastatel 1996-1997 ning E. De Gregorio esitas oma laimuhagi 8. juunil 1998.⁵ Kuna menetlus algatati ajal, mil A. L. Marra oli jätkuvalt

⁵ – Eelotsusetaotluses ei ole märgitud kuupäeva, mil Clemente esitas oma hagi A. L. Marra vastu.

Euroopa Parlamendi liige, oli tal õigus kaitsele eelkõige protokollis artikli 10 alusel; artikli 10 lõike 1 punkti a kohaselt peaksid tal olema samad privileegid nagu Itaalia parlamendi liikmetel.

15. Itaalia põhiseaduse artikli 68 lõige 1 kaitseb Itaalia parlamendi liikmete tehtud avaldusi järgmiselt: „Parlamendi liikmeid ei tohi võtta vastutusele nende poolt oma ametikohustuste täitmisel avaldatud arvamuste või antud hääle eest.” Eelotsusetaotlusest nähtub selgesti, et Itaalia kohus, kus algatatakse tsiviil- või kriminaalmenetlus Itaalia parlamendi liikme vastu, ei ole kohustatud enne parlamendiliikme vastu menetluse algatamist taotlema parlamendi luba ega arvamust selle kohta, kas Itaalia põhiseaduse artikli 68 lõikes 1 sätestatud immunitet on kohaldatav. Nimetatud sättega tagatakse Itaalia parlamendi liikmetele seoses arvamuste ja häältega kaitse tingimustel, mis on samasugused nagu protokollis artiklis 9 sätestatud ning – nagu Euroopa Parlament oma 11. juuni 2002. aasta resolutsioonis märkis – mõlemad sätted pakuvad üht ja sama liiki täielikku privileegi.⁶ Kohtu enda hinnata on see, kas see privileeg on kohaldatav menetleva kohtuasja asjaolude suhtes, ning tegutseda sellele vastavalt. Siiski näib, et kui Itaalia

parlament on sõnaselgelt otsustanud, et kohtuasi jääb Itaalia põhiseaduse artikli 68 lõike 1 kohaldamisalasse ja on seega hõlmatud täieliku immuniteediga, peab kohus kas tegutsema selle kohaselt ja lõpetama kõik asjaomase parlamendiliikme vastu algatatud menetlused või vaidlustama selle otsuse konstitutsioonikohtus.

16. Itaalia parlamendi eelnevat luba on aga vaja siis, kui kohus kavatses määrata ühe artikli 68 lõikes 2 või 3 loetletud meetme võtmise parlamendiliikme vastu; nende meetmete hulka kuuluvad läbiotsimine, arreteerimine või muu vabadusekaotus, pealtkuulamine ja kirjavahetuse kinnipidamine. Need sätted annavad Itaalia parlamendi liikmetele teatava kvalifitseeritud privileegi: põhimõtteliselt on nad selliste meetmete eest kaitstud, kui parlament ei otsusta neid meetmeid kohtuorgani taotlusel lubada.

17. Seega, kui A. L. Marrat ähvardaks tema vastu esitatud laimuhagi tõttu arreteerimine või muu vabadusekaotus, peaks kohus taotlema Euroopa Parlamendilt tema immuniteedi tühistamist protokollis artikli 10 lõike 3 alusel ja hoiduma igasuguste meetmete võtmisest, kuni parlament on taotluse suhtes

6 – Resolutsioon (2001/2099(REG)), P5_TA (2002)0291, punkt C.

otsuse teinud. A. L. Marrat aga pole selline oht ähvardanud; põhikohtuasja hagejad esitasid tema vastu tsiviilhagi ning A. L. Marralt mõisteti välja kahjuhüvitis. Itaalia kohtud ei pidanud paluma immuniteedi tühistamist enne kahjuhüvitise väljamõistmist ning sellisel juhul ei ole protokollis artikli 10 lõige 3 kohaldatav.

18. A. L. Marra väitel kehtib tema avalduste suhtes täielik privileeg, mis on sätestatud protokollis artiklis 9, millega sisuliselt tagatakse Euroopa Parlamendi liikmetele nende avaldatud arvamuste osas sama kaitse nagu see, mis on tagatud Itaalia parlamendi liikmetele Itaalia põhiseaduse artikli 68 lõikega 1.⁷ Kuidas peavad käituma siseriiklikud kohtud, kui neile selline väide esitatakse? See on keskne küsimus, mille kohta eelotsusetaotluse esitanud kohus palub Euroopa Kohtult suuniseid. Itaalia põhiseaduse vastava, täielikku immuniteeti käsitleva sätte (artikli 68 lõige 1) alusel võivad kohtud võtta ise seisukoha menetletavas kohtuasjas privileegi olemasolu või puudumise suhtes, küsimata parlamendi arvamust, kui parlament ei ole oma seisukohta teatanud. Kas nad saavad teha sedasama protokollis artikli 9 tõlgendamisel? Või on vaja paluda Euroopa Parlamendi otsust selles küsimuses?

7 – Seega on protokollis artikli 10 lõike 1 punktiga a nõutav samaväärsussuhe käesoleval juhul ühelt poolt Itaalia põhiseaduse artikli 68 lõikes 1 sätestatud Itaalia parlamendi liikmete immuniteedi ja teiselt poolt protokollis artiklis 9 sätestatud Euroopa Parlamendi liikmete immuniteedi vahel.

19. Oma esimeses küsimuses viitab Corte Suprema di Cassazione „immuniteedi tühistamise” taotlusele. Nagu eespool selgitatud, ei ole protokollis artikliga 9 antud täieliku immuniteedi suhtes sellist võimalust. Sisuliselt on siin mõeldud seda, kas siseriiklik kohus peaks paluma Euroopa Parlamendi *arvamust* või *soovitust* selle kohta, kas teatava vaidluse asjaolud annavad alust täielikule immuniteedile kohtuasjades, milles käsitletava küsimuse suhtes Euroopa Parlament ei ole arvamust avaldanud.

20. Sellele küsimusele vastates tuleb lähtuda artikli 9 sõnastusest. Nimetatud säte annab olulise privileegi – täieliku immuniteedi igasuguses vormis kohtumenetlusest –, ent ei loo siseriiklikele kohtutele protseduurilist kohustust konsulteerida Euroopa Parlamendiga selle suhtes, kas kõnealune privileeg on menetletavas kohtuasjas olemas. Kui ühenduse seadusandja oleks soovinud selles osas piirata siseriiklike kohtute pädevust, oleks ta teinud seda sõnaselgelt; sellise õigusnormi puududes ei saa protokollis artiklit 9 tõlgendada nii, et siseriiklikud kohtud peavad taotlema Euroopa Parlamendi arvamust kõnealuse privileegi olemasolu või puudumise kohta.

21. Samalaadse järelduse võib teha Euroopa Parlamendi kodukorra artikli 6 lõikest 3, mis

on sõnastatud järgmiselt: „Kui mõni *parlamendiliige* või *endine parlamendiliige* on esitanud presidendile immuniteedi ja privileegide kaitsmise taotluse, teatatakse esitatud taotlusest parlamendi istungil ning see suunatakse edasi vastutavale komisjonile” (kohtujuristi kursiiv). Siit nähtub selgelt, et algatus tuleb teha sellel parlamendiliikmel või endisel parlamendiliikmel, keda asi puudutab. Tema esitab taotluse presidendile ja palub parlamendil sekkuda oma immuniteedi kaitseks. Artikli 6 lõige 3 ega kodukorra ükski muu säte ei kinnita seisukohta, et siseriiklikud kohtud peavad selle menetluse ise algatama. Liati ei oleks sellist siseriiklike kohtute kohustust saanud parlamendi kodukorras sätestadagi. Kui privileegide ja immunitetide protokoll on ühenduse esmase õiguse osa, siis kodukord on kõigest Euroopa Parlamendi sisedokument, mis on ette nähtud reguleerima parlamendi enda tegevust; sellel pole liikmesriikide õiguskordades õiguslikku mõju ja sellega ei saa kehtestada kohustusi siseriiklikele kohtutele.

22. Sellepärast ei pea siseriiklik kohus minu arvates kõnealust menetlust ise algatama ega taotlema parlamendi arvamust immuniteedi olemasolu või puudumise kohta, kui Euroopa Parlament ei ole oma liikme või endise liikme taotlusel teatanud, et vastav kohtuasi on immuniteediga hõlmatud.

23. Asugem nüüd vastupidise stsenaariumi juurde ja oletagem, et Euroopa Parlament on tegelikult oma seisukoha teatanud. Sel juhul on immuniteti kasutada sooviv parlamendi liige või endine liige palunud parlamendi presidendil kaitsta oma privileegi vastavalt kodukorra artikli 6 lõikele 3 ning parlament on otsustanud, et immunitet hõlmab tema kohtuasja. Kas see otsus on siseriiklikule kohtule siduv?

24. Olen seisukohal, et põhimõtteliselt ei ole. Õiguslik alus menetluseks, mille kaudu parlament kaitseb oma liikmete privileege ja väljendab seisukohta, kas immunitet on konkreetsel juhul kohaldatav, on parlamendi kodukord. Nagu eespool mainisin, kujutab see endast sise-eeskirju parlamendisisesest asjade korraldamiseks ning ei saa olla siseriiklike ametiasutuste kohustuste allikas. Sellele viidatakse selgelt ka kodukorra artikli 7 lõikes 6, mille kohaselt „[p]rivileegide või immunitetide kaitsmise korral [...] teeb [parlament] ettepaneku, et asjaomane ametiasutus teeks vajalikud järeldused”. Siin asub parlament ise – ja õigesti – seisukohale, et privileegi kaitse menetluse tulemuseks on siseriiklikule ametiasutusele esitatav üleskutse teha vajalikud järeldused selle kohta, kuidas konkreetset juhtumit käsitleda.

25. Sellest hoolimata peaks siseriiklik kohus Euroopa Parlamendi seisukohti täieliku immuniteedi kohta, ehkki need ei ole siduvad, tõsiselt arvesse võtma ja olulisel määral veenvaks pidama. See nõue tuleneb EÜ artiklis 10 sätestatud lojaalse koostöö põhimõttest, mida on privileegide ja immuniteedide protokollis osas korratud nimetatud protokollis artiklis 19.⁸ Kui siseriiklik kohus ei saa parlamendiga nõustuda, peaks ta seda põhjendama. Kui selline lahkarvamus tekiks, nähtuaks sellest tegelikult, et kohtuasjas oligi asjakohane esitada eelotsusetaotlus Euroopa Kohtule, kellelt siseriiklik kohus võiks taotleda suuniseid asjakohaste sätete õigeks tõlgendamiseks.

26. Märkisin eelmistes punktides, et kui Euroopa Parlament on väljendanud konkreetsel juhul oma seisukoha artikliga 9 ette nähtud privileegi olemasolu või puudumise suhtes, ei ole siseriiklikud kohtud „põhimõtteliselt” kohustatud parlamendi arvamust järgima ja kui nad selle arvamusega ei nõustu, on neil „võimalus” (ent mitte kohustus) esitada selles asjas eelotsusetaotlus Euroopa Kohtule. Siiski võib selline kohustus tekkida asjakohaste siseriiklike õigusnormide ja artikli 10 lõike 1 punkti a koostoimes.

8 – „Käesoleva protokollis kohaldamisel teevad ühenduste institutsioonid koostööd asjaomaste liikmesriikide vastutavate ametiasutustega.”

27. Veendusime, et artikli 10 lõike 1 punkti a kohaselt peavad Euroopa Parlamendi liikmel olema tema kodumaal täpselt samad privileegid mis siseriikliku parlamendi liikmetel. See on range samaväärsuse nõue. Oletagem nüüd, et teatavas liikmesriigis kehtib siseriiklik õigusnorm, mille kohaselt siis, kui siseriiklik parlament on väljendanud seisukohta, et parlamendiliikme avaldus on hõlmatud privileegiga, peavad siseriiklikud kohtud kas järgima parlamendi seisukohta või suunama asja kõrgema astme kohtusse, näiteks konstitutsioonikohtusse või riigikohutusse. Sellest riigist pärit Euroopa Parlamendi liikmel on õigus täpselt samasugusele kohtlemisele. See tähendab, et kui Euroopa Parlament on väljendanud tema asjas seisukohta, peaksid siseriiklikud kohtud kas seda järgima või esitama Euroopa Kohtule eelotsusetaotluse. Sellise kohustuse aluseks on protokollis artikli 10 lõike 1 punkt a, mis nõuab ranget samaväärsust siseriikliku parlamendi liikmetele antavate privileegide ja Euroopa Parlamendi liikmetele nende kodumaal antavate privileegide vahel.⁹ Seega peaks siseriiklik kohus, kus on pooleli menetlus Euroopa Parlamendi liikme vastu, kõigepealt küsima, milline oleks tema kohustus siis, kui asjaomane isik oleks mitte Euroopa Parlamendi, vaid siseriikliku parlamendi liige. Kui vaidlusküsimuse saaks otsustada vastuolus siseriikliku parlamendi arvamusega, saaks kohus teha sedasama Euroopa Parlamendi arvamuse suhtes, kuid peaks tõsiselt kaaluma, kas oleks asjakohane esitada eelotsusetaotlus Euroopa Kohtule. Kui siseriiklik kohus aga oleks kohustatud järgima siseriikliku parlamendi arvamust või suunama asja kõrgema astme kohtusse, peaks ta samuti kas järgima

9 – Loomulikult on Euroopa Parlamendi seisukoht asjakohane üksnes juhul, kui ta otsustab, et asjaomasel Euroopa Parlamendi liikmel on immuniteedi artikli 10 lõike 1 punkti a alusel. Kui parlament peaks immuniteedi artikli 10 alusel tühistama, võib siseriiklik kohus siiski kõnealust privileegi võimaldada, kui ta usub, et teatava avalduse suhtes kehtis artiklist 9 tulenev immuniteed, mida parlament ise ei saa tühistada. Artiklite 9 ja 10 kumulatiivsest kohaldamisest tulenev ilmne keerukus on tingitud sellest, et nende artiklite tõlgendamine sõltub kahest erinevast institutsioonist (Euroopa Parlament ja kohtud) ning konkreetses kohtuasjas immuniteedi kohta langetatav otsus võib sõltuda mõlema institutsiooni otsustest.

Euroopa Parlamendi arvamust või esitama Euroopa Kohtule eelotsusetaotluse. Sel teel on Euroopa Parlamendi liikmetel täpselt samasugune immuuniteet nagu siseriikliku parlamendi liikmetel. Siseriiklike õigusnormide tõlgendamine ja nendes sätestatud nõuete kindlakstegemine on loomulikult siseriikliku kohtu pädevuses.

Parlamendi arvamustega ning nad peaksid kas neid arvamusi järgima või esitama selles asjas eelotsusetaotluse Euroopa Kohtule.

28. Lühidalt kokku võttes ei saa privileegide ja immuuniteetide protokollil nendel juhtudel, mil asjaomane parlamendiliige ei ole palunud parlamendil oma privileegi kaitsta, tõlgendada nii, et siseriiklikud kohtud peaksid ise algatama selle menetluse ja paluma Euroopa Parlamendilt arvamust või soovitusi selle kohta, kas privileeg käsitletaval juhul kehtib või mitte. Kui parlamendi liige on palunud parlamendil oma privileegi kaitsta ja parlament on oma arvamust väljendanud, ei ole see arvamus siseriiklikule kohtule põhimõtteliselt siduv, kuid seda tuleks tõsiselt arvesse võtta. Kui siseriiklik kohus jõuab teistsugusele järeldusele kui Euroopa Parlament, võib olla asjakohane esitada eelotsusetaotlus Euroopa Kohtule. Kui aga siseriiklikud kohtud oleksid samasuguses olukorras, mis puudutab siseriikliku parlamendi liiget, kohustatud järgima siseriikliku parlamendi arvamust või suunama asja kõrgema astme kohtusse, oleks neil samasugune kohustus ka seoses Euroopa

29. Esitatud põhjendustest lähtudes arvan, et Euroopa Kohus peaks vastama sellele küsimusele järgmiselt.

Siseriiklik kohus, kes menetleb tsiviilasja Euroopa Parlamendi liikme vastu, ei pea taotlema Euroopa Parlamendi arvamust selle kohta, kas haigetud tegevuse suhtes kehtib parlamentaarne immuuniteet, kui asjaomane parlamendiliige ise ei ole algatanud Euroopa Parlamendi kodukorra artikli 6 lõikega 3 ette nähtud menetlust seoses taotlustega, mida parlamendi liikmed esitavad parlamendile oma privileegide kaitseks. Kui asjaomane liige on sellise menetluse algatanud ning parlament on väljendanud tema immuuniteedi suhtes oma arvamust, ei ole see arvamus siseriiklikule kohtule siduv, kuid seda tuleks tõsiselt arvesse võtta. Kui siseriiklik kohus asub parlamendi omast erinevale seisukohale, võib olla asjakohane esitada eelotsusetaotlus Euroopa Kohtule. Kui aga siseriiklikud kohtud oleksid samasuguses olukorras, mis puudutab

siseriikliku parlamendi liiget, kohustatud järgima siseriikliku parlamendi arvamust või suunama asja kõrgema astme kohtusse, on neil samasugune kohustus ka seoses Euroopa Parlamendi arvamustega ning nad peaksid kas neid arvamusi järgima või esitama selles asjas eelotsusetaotluse Euroopa Kohtule ning see küsimus on siseriikliku kohtu enda hinnata.

IV. Protokolli artikli 9 kohaldamisala: „oma kohustuste täitmisel”

30. Ehkki eelotsusetaotluse esitanud kohus ei palunud Euroopa Kohtult suuniseid protokolli artikli 9 kohaldamisala kohta, käsitleb oluline osa eelotsusetaotlusest just seda küsimust: milliseid arvamused tuleks pidada parlamendiliikme kohustuste hulka kuuluvaks ja seega kõnealuses artiklis sätestatud privileegiga hõlmatuks? Kordan, et selline küsimus võib asjakohaselt olla eelotsusetaotluse ese, eriti kui siseriiklikud kohtud ei ole suutnud jõuda Euroopa Parlamendiga kokkuleppele selles, kas teatavas kohtuasjas on privileeg olemas või mitte. Käesolevas kohtuasjas peab Corte Suprema di Cassazione lõpuks otsustama, kas madalama astme

kohtud on artiklit 9 õigesti kohaldanud, ja seega on mitte ainult mõistlik, vaid ka soovitatav, et Euroopa Kohus pakuks selles küsimuses mingeidki suuniseid.¹⁰

31. Tõepoolest, kui kodanikku, kes tunneb, et parlamendiliikme avaldus on teda kahjustanud, takistatakse kohtus lahendust leidmast, sest parlamendiliige tugineb parlamentaarsetele privileegile, on riivatud selle kodaniku õigust pöörduda kohtusse. Et mitte luua kahte kodanike klassi – ühelt poolt parlamendiliikmed, keda ei saa nende avalduste eest kohtulikule vastutusele võtta, ja teiselt poolt tavalised kodanikud, kelle suhtes võidakse kohaldada sõnavabadusele tsiviil- ja kriminaalõigusega seatud piiranguid –, piiravad sama hästi kui kõik õiguskorrad privileegile tuginemise nende olukordadega, kus asjomanane parlamendiliige täitis oma kohustusi parlamendi liikmena. Parlamentaarne immuuniteet ei ole relv, mida parlamendi liikmed võivad kasutada isiklike erimeelsuste lahendamiseks, vaid institutsiooniline kokkulepe toetamaks poliitilise ühikonna demokraatlikku toimimist. Sellisena ei kujuta see endast põhimõtteliselt kohtusse pöördumise õiguse ebaproportsionaalset piirangut.¹¹

10 – Võib vastu väielda, et Corte Suprema di Cassazione võib esitada käesolevas kohtuasjas teise eelotsusetaotluse, kui tal on vaja teavet protokolli artikli 9 sisulise tõlgendamise kohta. Siiski viitavad menetlusökonoomiaga seotud kaalutlused, vajadus vaidluse kiire lahendamise järele ning Euroopa Kohtu aja ja ressursside kokkuhoidmise soovitatav kõnesoleva küsimuse käsitlemisele siin. Muidugi, isegi kui Euroopa Kohus seda küsimust käsitleb, on siseriiklikul kohtul võimalus esitada ka täpsustav eelotsusetaotlus, kui ta seda vajalikuks peab.

11 – Vt arutelu kohtuasjas nr 40877/98: *Cordova vs. Itaalia* (nr 1), milles otsus tehti 30. jaanuaril 2003 (*Recueil des arrêts et décisions* 2003-1, punktid 58–61).

32. Kui kohus peab hindama, kas parlamendi liikme väljendatud arvamus on hõlmatud parlamendi liikme kohustuste kontseptsiooniga, tuleks selle uurimisel lähtuda parlamentaarset immuniteti õigustavast põhimõttest, mille kohaselt parlamendiliikmetel peaks olema vabades osaleda üldist huvi pakkuvate küsimuste aruteludes, ilma et nad peaksid kohtuasja kartuses kujundama oma arvamusi publikule vastuvõetavaks või mittesolvavaks.¹² See tähendab möödapääsmatult, et mõned inimesed võivad pidada Euroopa Parlamendi liikme väljendatud seisukohti ülemääraseks, ärritavaks või solvavaks. Sellest hoolimata on avalikke küsimusi käsitleva vaba dialoogi tähtsus liberaalses demokraatlikus riigis sedavõrd suur, et põhimõtteliselt ei tohiks vaigistada isegi solvavaid või äärmuslikke seisukohti. See kehtib eriti parlamendi liikmete suhtes, kes oma ametist tulenevalt on esindusdemokraatlikus valitsemises kesksel kohal.

33. Parlamentaarse sõnavabaduse privileeg oli olemas juba Tudorite ja Stuartite dünastiade valitsemise aegsel Inglismaal. See privileeg arenes järk-järgult kui parlamendi reaktsioon kuningakoja katsetele sekkuda parla-

mendi aruteludesse ja piirata parlamendi algatusõigust.¹³ Seadusandlikult leidis see väljenduse Bill of Rights'i artiklis 9, mille kohaselt „parlamendi sõnavabadust, arutelusid ega menetlusi ei tohi takistada ega vaidlustada üheski kohtus ega mujal väljaspool parlamenti”. See privileeg sai alguse kui ruumiliselt piiratud institutsiooniline kokkulepe, sest tol ajal oli poliitiline diskursus koondunud parlamenti. Parlamendi volitused vastandusid monarhi omadele, kes nägi parlamendi tegevuses ohtu enda staatusele; sellest tulenesid ka püüded sekkuda parlamendis toimuvasse ning parlamendi reaktsioon, mis viis selle privileegi kehtestamiseni.

34. Tänapäeval aga on üldsuse jaoks olulistes küsimustes peetavate poliitiliste diskursuse ja arutelude foorum tunduvalt laiem. Nüüd on olemas palju avaram avalik areen, kuhu kuuluvad trükitud ja elektrooniline ajakirjandus ja Internet, kus üksikisikud vastastikku suhtlevad ja avalikus dialoogis osalevad. Parlamendiliikmete kui poliitilise arutelu kandjate ja õhutajate funktsioon sellel avaral avalikul areenil on sama tähtis kui nende

12 – Nagu Euroopa Inimõiguste Kohus oma 17. detsembril 2002. aasta otsuses kohtuasjas nr 35373/97: A. vs. Ühendkuningriik (*Recueil des arrêts et décisions* 2002-X, punkt 75) õigesti märkis, „[on parlamendi liikmetele] võimaldatava immuniteedi peamine eesmärk [...] lasta [neil] osaleda sisukas arutelus ja esindada oma valijaid üldist huvi pakkuvates küsimustes, ilma et nad peaksid piirama oma kommentaare või toimetama oma arvamusi sellepärast, et neid ähvardaks vastutusele võtmine kohtus või muus seaduses ametiasutuses”.

13 – Limon, D., ja McKay, W. R., *Erskine May's Treatise on The Law, Privileges, Proceedings and Usage of Parliament*, Butterworths, 1997, lk 69 jj; Blackburn, R. ja Kennon, A., *Griffith and Ryle on Parliament Functions, Practice and Procedures*, Sweet and Maxwell, 2003, lk 126.

funktsioon rangelt parlamendi enda piires; tänapäeva demokraatiale on iseloomulik, et me eeldame neilt osalemist dialoogis kodanikuühiskonnaga ja ideede esitlemist mitte ainult parlamendis, vaid ka kodanikuühiskonna pakutavates foorumites. Sõندان tõepoolest märkida, et väga oluline osa tänapäevasesest poliitilisest diskursusest leiab aset üldse väljaspool parlamenti. See on tegelikkus, mida me ei saa eirata – kuid täpselt seda me teeksime, kui asuksime seisukohale, et parlamentaarne privileeg kaitseb ainult parlamendis endas tehtud avaldusi.

määrav parlamendiliikme öeldu *laad*, mitte ütlemise *koht*.¹⁴

35. Sellepärast ei saa kriteerium, mille alusel määrata, kas teatavad avaldused on tehtud parlamendiliikme kohustuste täitmisel, olla ruumiline. Oleks liialt kitsarinnaline väita, et protokolliga artikliga 9 on kaitstud üksnes Euroopa Parlamendi menetluses tehtud avaldused. Euroopa Parlamendi liikmete jaoks on võimalus osaleda kohtuasja kartmata parlamendis peetavatel aruteludel sama tähtis kui võimalus osaleda laiemas avalikus dialoogis sama kartust tundmata. Teisisõnu on protokolliga artikli 9 kohaldatavuse tuvastamisel

36. See lähenemisviis vastab minu arvates Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikale poliitilise sõnavabaduse tähtsuse teemal. Kindlaks on kujunenud põhimõte, et see sõnavabadus on kõrgeimal tasemel kaitstud Euroopa inimõiguste konventsiooni artikliga 10 ning siseriiklikud meetmed, mis mõjutavad poliitiliste arvamuste väljendamist, kuuluvad Strasbourgis kohtu range kontrolli alla.¹⁵ Nimetatud kohus on laiendanud seda tugevat poliitilise sõnavabaduse kaitset teistelegi üldist huvi pakkuvatele küsimustele.¹⁶ Seda lähenemisviisi õigustab loogika, mille järgi meil on vaja turvalist vaba ruumi, kus võiks aset leida

14 – Nii Euroopa Parlament kui ka komisjon märkisid, et ruumiline kriteerium on asjakohatu ning protokolliga artikkel 9 peaks kaitsema ka väljaspool parlamenti tehtud avaldusi, kui need on seotud parlamendi liikme tegevusega Euroopa Parlamendi liikmena.

15 – 8. juuli 1986. aasta otsus kohtuasjas *Lingens vs. Austria*, A-seeria, nr 103; 22. veebruari 1989. aasta otsus kohtuasjas *Barfod vs. Taani*, A-seeria, nr 149; 23. aprilli 1992. aasta otsus kohtuasjas *Castells vs. Hispaania*, A-seeria, nr 236; 28. augusti 1992. aasta otsus kohtuasjas *Schwabe vs. Austria*, A-seeria, nr 242-B; 23. mai 1991. aasta otsus kohtuasjas *Oberschlick vs. Austria* (nr 1), A-seeria, nr 204; 23. septembri 1998. aasta otsus kohtuasjas *Lehideux ja Isorni vs. Prantsusmaa (Recueil des arrêts et décisions 1998-VII)*. Vt samuti arutelu teoses Loveland, L., *Political Labels: A Comparative Study*, Hart Publishing, 2000, lk 107 jj.

16 – 25. juuni 1992. aasta otsus kohtuasjas *Thorgeirson vs. Island*, A-seeria, nr 239, punkt 64: „kohtupraktikas ei leidu kinnitust eristamiseks [...] poliitilist arutelu ja arutelu teistes üldsusesle huvipakkuvates küsimustes”.

avalik diskursus; selles ruumis võivad olla kaitstud isegi solvavad või teotavad avaldused, sest väga sageli on neil „ainulaadne võime keskendada tähelepanu, nihutada paigast vanu tõekspidamisi ja ehmata publikut nii, et ta on valmis tunnustama võõraid eluvorme”.¹⁷ See on täpselt niisugune avalik diskursus, mida artikkel 9 on mõeldud kaitsma ja edendama, eriti seoses Euroopa Parlamendi liikmete väljendatud arvamustega.

37. Reegli suhtes, mille kohaselt artiklit 9 tuleks tõlgendada laialt ja see peaks pakkuma Euroopa Parlamendi liikmetele laialdast kaitset, kehtivad kaks kvalitatiivset piirangut. Esiteks peab vaidlusalune arvamus mis tahes juhul käsitlema tõepoolest üldist huvi pakkuvat küsimust. Kuigi avaldus üldist huvi pakkuvast küsimusest on hõlmatud artiklis 9 tagatud täieliku privileegiga, sõltumata sellest, kas see avaldus on tehtud Euroopa Parlamendi ruumides või mujal, ei saa Euroopa Parlamendi liige sellele tugineda teiste üksikisikute vastu kohtuasjades või vaidlustes, mis puudutavad neid isiklikult, kuid millel pole laiemat tähendust üldsuse jaoks. Samasugusele seisukohale on asunud Euroopa Inimõiguste Kohus seoses eri liiki sõnavabadustele võimaldatava kaitse tasemega. Avaldus, mis kuulub küll sõnavabaduse kohaldamisalasse, kuid millega ei anta panust üldist huvi pakkuvasse arutellu, ei saa kaitset väga kõrgel tasemel nagu poliitiline sõnavabadus ja sõnavabadus teistel üldtähtsatel teemadel.¹⁸ Selles suhtes tahan sõnaselgelt märkida, et küsimust, kas selline avaldus annab panuse

avalikku arutellu või mitte, ei tule otsustada mitte avalduse stiili, täpsuse ega korrektsuse, vaid avalduse sisu laadi põhjal. Ka avaldust, mis võib olla solvav või ebatäpne, võib kaitsta, kui see on seotud teatava seisukoha väljendamisega üldist huvi pakkuvast arutellust. Kohtute funktsioon ei ole poliitiliste avalduste korrektsust ja täpsust hinnates asendada üldsuse seisukohti enda omadega.

38. Teiseks tuleb eristada teatavate üksikisikute vastu esitatud faktiväiteid arvamustest ja hinnangutest.¹⁹ Nagu Euroopa Inimõiguste Kohus on otsustanud, „kuigi fakte on võimalik tõendada, ei ole hinnangute tõesus tõendatav. Nõuet tõestada hinnangu tõesust on võimatu täita ning see rikub mõttevabadust ennast, mis on artikliga 10 tagatud õiguse põhjanev osa”.²⁰ Kui parlamendiliige väljendab hinnangut üldtähtsast küsimuses, peaks ta saama kasutada täielikku privileegi, olenemata sellest, kui häirivaks või solvavaks mõni inimene võib seda hinnangut pidada. Siiski ei hõlma protokollis artikkel 9, milles selgelt viidatakse „arvamustele”, Euroopa Parlamendi liikmete avaldusi, mis sisaldavad faktiväiteid teiste üksikisikute kohta. Näiteks märkida kellegi kohta, et ta on ebapädev ja peaks ametikohalt tagasi astuma, on sellises vormis kriitika, mis on küll asjaomasele isikule solvav, kuid kujutab endast arvamuse avaldust ning kuulub protokollis artikli 9 kohaldamisalasse. Samamoodi tuleks võimaldada laialdane kaitse avaldustele, mis ei ole

17 – Post, R., *Constitutional Domains: Democracy, Community, Management*, Harvard University Press, 1995, lk 139.

18 – Näiteks kohtuasjas von Hannover vs. Saksamaa (*Recueil des arrêts et décisions* 2004-VI) otsustas Euroopa Inimõiguste Kohus, et konventsiooni artikkel 10 kaitseb fotode avaldamist Monaco printsessi Caroline'i mitmesugusest igapäevastest tegevusest, nt õhtustamisest või poodlemisest piiratud, võrreldes poliitilist laadi materjali avaldamisega.

19 – Tõepoolest ei ole alati lihtne eristada hinnangut ja faktiväidet ning eri kohtunikud ja õpetlased on rakendanud selleks mitmesuguseid analüütilisi lähenemisviise. Siiski jääb see eristamine parimaks võimaluseks. Vt arutelu 17. joonealuses märkuses viidatud teoses Post, R., lk 153 jj.

20 – Euroopa Inimõiguste Kohtu 12. juuli 2001. aasta otsus nr 29032/95: *Feldek vs. Slovakkia* (*Recueil des arrêts et décisions* 2001-VIII, punkt 75).

suunatud konkreetsete üksikisikute pihta, vaid kujutavad endast institutsioonilisi iseloomustusi. Süvenemata käesolevat kohtuasja ümbritsevasse faktilistesse asjaoludesse, tundub mulle, et on olemas asjakohane erinevus konkreetsete kohtunike pihta suunatud avalduste ja justiitssüsteemi üldiselt puudutatavate avalduste vahel. Viimati nimetatud liiki avaldused on ühiskonnaelu oluline osa, mille üle arutlemine on poliitilises debatis kindlasti asjakohane. Seevastu öelda, et keegi, olgu tegu kohtuniku või kellegi teisega, on riisunud riigi raha või korrumpeerunud, on faktiväide ning isik, kelle kohta selline avaldus tehti, peab saama pöörduda kohtusse, et pesta puhtaks oma nimi, ning avalduse tegija tuleb kutsuda oma väiteid tõendama, olgu ta parlamendiliige või keegi muu.

39. See üldist kriitikat sisaldava avalduse ja üksikisiku vastu suunatud faktiväite eristamine oli keskne teema Strasbourgis kohtuotsuses kohtuasjas Patrono, Cascini ja Stefanelli vs. Itaalia,²¹ millele Corte Suprema di Cassazione eelotsusetaotluses viitab. See kohtuasi puudutas avaldusi, mida kaks parlamendiliiget tegid mitmete kohtunike vastu seoses nende ametialase tegevusega justiitministeeriumi õigusloomeosakonnas. Strasbourgis kohus rõhutas, et kostjaks olevad parlamendiliikmed ei avaldanud üldisi poliitilisi arvamusi kohtuvõimu ja täitevvõimu vaheliste suhete kohta, vaid omistasid hage-

jaks olnud kohtunikele konkreetseid õigusvastaseid tegusid ning vihjasid kohtunike vastutusele kriminaalõiguse alusel.²² Tõepoolest viitas Strasbourgis kohus ka sellele, et need avaldused tehti pressikonverentsil ja mitte parlamendi istungil, kuid see asjaolu on teisejärgulise tähtsusega. Euroopa Inimõiguste Kohus ei ole kunagi otsustanud, et avaldus ei ole hõlmatud parlamentaarse privileegiga pelgalt seetõttu, et see tehti väljaspool parlamendi ruume.

40. Kokkuvõtteks märgin, et protokolli artiklit 9, millega tagatakse Euroopa Parlamendi saadikutele täielik privileeg seoses nende kohustuste täitmisel avaldatud arvamustega, tuleks tõlgendada laialt. See hõlmab arvamuse avaldusi ja hinnanguid, mis on ühiskondlikult ja/või poliitiliselt asjakohased, olenemata sellest, kas need on väljendatud Euroopa Parlamendis või mujal. Nende hulka kuuluvad avaldused, mis võivad häirida või solvata laiemat avalikkust või teatavaid üksikisikuid, keda need otseselt või kaudselt puudutavad. Teiselt poolt ei saa sellele privileegile tugineda seoses faktiväidetega üksikisiku kohta või erasjade kontekstis, mis ei ole seotud ühiskondlikult asjakohaste või poliitilise arutellu kuuluvate küsimustega.

22 – *Ibidem*, punkt 62: „[Kostjad] ei väljendanud poliitilisi arvamusi kohtuvõimu ja täitevvõimu vaheliste suhete kohta ega õigusabitaotlusi käsitlevate õigusaktide kohta, vaid omistasid hagejatele konkreetseid õigusvastaseid tegusid. Niisugusel juhul ei ole võimalik õigustada kohtuliku kaitse piiramist ainult sel alusel, et vaidlus võib olla poliitilist laadi või seotud poliitilise tegevusega.”

21 – Hagiavaldis nr 10180/04; kohtuotsus tehti 20. aprillil 2006.

V. Ettepanek

41. Eespool esitatud põhjustel teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Corte Suprema di Cassazionele järgmiselt.

Siseriiklik kohus, kes menetleb tsiviilasja Euroopa Parlamendi liikme vastu, ei pea taotlema Euroopa Parlamendi arvamust selle kohta, kas hagetud tegevuse suhtes kehtib parlamentaarne immunitet, kui asjaomane parlamendiliige ise ei ole algatanud Euroopa Parlamendi kodukorra artikli 6 lõikega 3 ette nähtud menetlust seoses taotlustega, mida parlamendi liikmed esitavad parlamendile oma privileegide kaitseks. Kui asjaomane liige on sellise menetluse algatanud ning parlament on väljendanud tema immuniteedi suhtes oma arvamust, ei ole see arvamus siseriiklikule kohtule siduv, kuid seda tuleks tõsiselt arvesse võtta. Kui siseriiklik kohus asub parlamendi omast erinevale seisukohale, võib olla asjakohane esitada eelotsusetaotlus Euroopa Kohtule. Kui aga siseriiklikud kohtud oleksid samasuguses olukorras, mis puudutab siseriikliku parlamendi liiget, kohustatud järgima siseriikliku parlamendi arvamust või suunama asja kõrgema astme kohtusse, on neil samasugune kohustus ka seoses Euroopa Parlamendi arvamustega ning nad peaksid kas neid arvamusi järgima või esitama selles asjas eelotsusetaotluse Euroopa Kohtule ning see küsimus on siseriikliku kohtu enda hinnata.